(ה) אוֹמֵר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. וְאִם לֹא נִזְכַּר עַד אַחַר שֶׁהִתְחִיל מוֹדִים, אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ, (ו) חוֹזֵר לִרְצֵה, וְאִם לֹא נִזְכַּר (ז) עַד שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ, חוֹזֵר לָרֹאשׁ. (ח) ד וְאִם הוּא רָגִיל לוֹמַר תַּחֲנוּנִים אַחַר תְּפִלָּתוֹ וְנִזְכַּר אַחַר שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ (ט) קֹדֶם (ד) [ד] שֶׁיַּעֲקֹר רַגְלָיו, חוֹזֵר לִרְצֵה. הַגָּהּ: וְאִם הוּא סָפֵק אִם הִזְכִּיר אוֹ לָאו, (ה) (י) אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר (כל בו הלכות תפלה (סי׳ יא)). (יא) וּשְׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁשָּׁכַח מִלְּהַזְכִּיר בְּשַׁחֲרִית עַיֵּן לְעֵיל סִימָן קכ״ו (ס״ג): ב (יב) * ה וְקוֹרִים (ו) [ו] * הַלֵּל בְּדִלּוּג, בֵּין יָחִיד בֵּין צִבּוּר.

ד שָׁם כְּלִשְׁנָא בָּתְרָא דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק וְכֵן פָּסַק הָרִי״ף (כ:) וְהָרֹא״שׁ (פ״ד סי׳ ט״ז) וְהָרַמְבַּ״ם (תפלה פ״י ה״י). ה תַּעֲנִית כ״ח (ע״ב).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מִתְפַּלֵּל תַּשְׁלוּמִין אֶלָּא בְּמִנְחָה, עַיֵּן שָׁם. וְאִם כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת עַל דַּעַת לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף נָפַל בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא אָמַר בְּשַׁחֲרִית יַעֲלֶה וְיָבוֹא, יְסַיֵּם הַתְּפִלָּה בְּשֶׁל שַׁחֲרִית וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל מוּסָף. עַיֵּן שָׁם שֶׁכֵּן כָּתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״א) בְּשֵׁם זֶרַע אֱמֶת (ח״א סי׳ מז). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קכ״ד (ס״י) לְעִנְיַן אִם יֵשׁ לִסְמֹךְ לְכַוֵּן בְּבִרְכַּת שְׁלִיחַ צִבּוּר. וְכָתַב בְּשַׁלְמֵי חֲגִיגָה (דיני יעלה ויבוא בר״ח ס״ב ס״ו) מִי שֶׁבֵּיתוֹ סָמוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיֵשׁ לוֹ חַלּוֹן פָּתוּחַ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר וְשֶׁכַח יַעֲלֶה וְיָבוֹא, אֵין יוֹצֵא בְּכַוָּנָתוֹ לִתְפִלַּת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, שֶׁהַטַּעַם שֶׁכָּתַב הַכֹּל בּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּזֶּה בְּצִבּוּר לֹא שַׁיָּךְ כָּאן, שֶׁהוּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רוֹאִין, עַיֵּן שָׁם: [ד] שֶׁיַּעֲקֹר. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן שַׁלְמֵי חֲגִיגָה (שם ס״ב) בְּשֵׁם מַאֲמַר מָרְדְּכַי דְּאִם אָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָּמַר הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ, הָוֵי לֵיהּ כְּאִלּוּ סִיֵּם הַבְּרָכָה לְגַמְרֵי, וְצָרִיךְ לְסַיֵּם וְלוֹמַר יַעֲלֶה וְיָבוֹא קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל מוֹדִים. וּבְשַׁלְמֵי חֲגִיגָה חוֹלֵק עַל זֶה עַל פִּי הָרִיטְבָּ״א דְּתַעֲנִית (ג:), וְדַעְתּוֹ שֶׁיְּסַיֵּם לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ וְשׁוּב חוֹזֵר לְדִינוֹ, וְאִם צָרִיךְ לַחֲזֹר לָרֹאשׁ, אֵין צָרִיךְ לִפְתֹּחַ ׳אֲדֹנָי שְׂפָתַי׳, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ג) בְּשֵׁם מַהֲרִ״י מוֹלְכוֹ מִי שֶׁנִּזְכַּר בִּרְצֵה שֶׁהוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּכְשֶׁסִּיֵּם תְּפִלָּתוֹ נִסְתַּפֵּק אִם אָמַר יַעֲלֶה וְיָבוֹא, אַף עַל פִּי כֵן חוֹזֵר, דְּמִסְתָּמָא שָׁכַח וְסִרְכֵיהּ נָקַט וְאָתֵי, עַיֵּן שָׁם: ב [ו] הַלֵּל. וְכָתַב בִּשְׁאֵלַת יַעְבֵּ״ץ (ח״א סי׳ מ) שֶׁאֵין לִטְעֹם קֹדֶם הַלֵּל, וּמַאן דַּחֲלִישׁ לִבֵּיהּ אַף חֲסִידוּת לֵיכָּא:

בַּאֵר הֵיטֵב

כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן סִימָן קכ״ו סָעִיף קָטָן ד׳ מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם: (ד) שֶׁיַּעֲקֹר. וְאִם אָמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן הָוֵי כְּעוֹקֵר רַגְלָיו. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב): (ה) אֵין צָרִיךְ. וְהִקְשׁוּ הָאַחֲרוֹנִים מִמַּה שֶּׁכָּתוּב סִימָן קי״ד סָעִיף ח׳ דְּאִם נִסְתַּפֵּק אִם אָמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ אָמְרִינַן חֲזָקָה שֶׁאָמַר כְּמוֹ שֶׁהוּא רָגִיל בְּלֹא מַשִּׁיב הָרוּחַ וְצָרִיךְ לַחֲזֹר, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים מַה שֶּׁתֵּרְצוּ עַל זֶה. וְהַבֵּית יוֹסֵף (ד״ה ואם הוא מסופק) וְהַבַּ״ח (ד״ה כתב הכל בו) פָּסְקוּ דְּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ, וְכֵן פָּסַק הָרוֹקֵחַ (סי׳ רל) וְכֵן פָּסַק הַלֶּחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות ברכות פ״ד אות נ׳) בִּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת, וְכֵן יֵשׁ לְהוֹרוֹת דַּהֲרֵי עֵינֵינוּ רוֹאוֹת שֶׁהַהֶרְגֵּל לְהִתְפַּלֵּל בְּלֹא יַעֲלֶה וְיָבוֹא. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד). וּשְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה כָּתַב כֵּיוָן דְּאִיכָּא פְּלוּגְתָּא בָּזֶה, יֵשׁ מָקוֹם לוֹמַר שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עָדִיף, וְלֹא יַחֲזֹר. מִיהוּ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א׳ סִימָן ע״ח, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב הַטַּ״ז (סק״א): ב (ו) הַלֵּל. וְאֵין קוֹרִין הַלֵּל בְּבֵית הָאָבֵל, דְּאֵין לוֹמַר שָׁם לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ דְּהָוֵי כְּלוֹעֵג לָרָשׁ, וְעַיֵּן סִימָן קל״א סָעִיף קָטָן י׳ מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם. נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִכָּל הַלֵּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא. וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן:

בֵּאוּר הֲלָכָה

ב * וְקוֹרִין וְכוּ׳. אִיתָא בַּשַּׁ״ס מְגִלָּה כ׳ (ע״ב) דְּהַלֵּל זְמַנָּהּ כָּל הַיּוֹם [חוּץ מֵהַלֵּל דְּלֵיל פְּסָחִים]. וְאִיתָא בִּתְשׁוּבַת שְׁאֵלַת יַעְבֵּ״ץ (ח״א סי׳ מ) דְּהַלֵּל שַׁיְכָא לִתְפִלַּת שַׁחֲרִית, וְעַל כֵּן אֵין לִטְעֹם עַד אַחַר הַלֵּל אִם לֹא לְמַאן דַּחֲלִישׁ לִבָּא דְּמֻתָּר, וַאֲפִלּוּ מִדַּת חֲסִידוּת לֵיכָּא. וּלְעִנְיַן קְרִיאַת הַלֵּל בְּבֵית הָאָבֵל בְּתוֹךְ שִׁבְעָה עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן קל״א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן כ׳:

* הַלֵּל. כָּתַב רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב י״ג ח״ג) בְּהַלֵּל אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא מוֹצִיא בֵּין בְּיָחִיד בֵּין בְּצִבּוּר, וְדַוְקָא שֶׁאֵינוֹ בָּקִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לַעֲנוֹת, אֲבָל אִם יוֹדֵעַ לַעֲנוֹת אִם יָצָא אֵינוֹ מוֹצִיא אֶלָּא אִם כֵּן עוֹנֶה אַחֲרָיו הַלְלוּיָהּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) דְּרֵישׁ דְּבָרָיו הוּא פָּשׁוּט וְכֵן מְבֹאָר בְּהֶדְיָא בַּשַּׁ״ס בְּשִׁלְהֵי פֶּרֶק ג׳ דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (כט.), בְּהַלֵּל וּבִמְגִלָּה אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא מוֹצִיא, [וְהַנְּתִיב חַיִּים כָּתַב דִּבְפֶרֶק ג׳ דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא לְעִנְיַן בְּרָכוֹת וְלֹא לְעִנְיַן הַלֵּל, וְאִשְׁתְּמִיטְתֵיהּ שִׁלְהֵי פִּרְקָא]. וּמַה שֶּׁמְּסַיֵּם דְּכָל זֶה אִם אֵינוֹ בָּקִי, הוּא מִשַּׁ״ס דְּסֻכָּה דַּף ל״ח (ע״א) דְּגָדוֹל מַקְרָא וְהוּא עוֹנֶה אַחֲרָיו הַלְלוּיָהּ, אַלְמָא דְּצָרִיךְ עַל כָּל פָּנִים לַעֲנוֹת הַלְלוּיָהּ וּסְבִירָא לֵיהּ דְּהוּא לְעִכּוּבָא, וְאִם כֵּן בַּשַּׁ״ס דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּפָסִיק וְתָנֵי סְתָם אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא מוֹצִיא וְלֹא מַצְרִיךְ לַעֲנוֹת, מַיְירֵי בְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲנוֹת, [וְתֵימָא קְצָת דְּהָאֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יְהֵא יָכוֹל לַעֲנוֹת תֵּבַת הַלְלוּיָהּ, וְאוּלַי דְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מָקוֹם לַעֲנוֹת זוֹ הַתֵּבָה]. וּמַה שֶּׁכָּתַב רַבֵּנוּ יְרוּחָם דְּבָרָיו בְּיָצָא, לָאו דַּוְקָא, דְּהוּא הַדִּין אֲפִלּוּ בְּלֹא יָצָא נַמִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא חֲבֵרוֹ בְּיָכוֹל לַעֲנוֹת אֶלָּא אִם כֵּן עוֹנֶה, וְכֵן כָּתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יא), וְהָרַב פְּרִי חָדָשׁ כָּתַב דְּדַוְקָא בְּיָצָא צָרִיךְ לַעֲנוֹת, אֲבָל אִם עֲדַיִן לֹא יָצָא בְּעַצְמוֹ וּמְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ וְלַחֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ לֹא עָנָה חֲבֵרוֹ דָּבָר, יָצָא. וְקָמְסַיְּיעֵי לָהּ מִסּוּגְיָא

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, וּכְמוֹ דִּמְקִלִּינַן בָּזֶה בְּסִימָן קכ״ו סָעִיף ג׳ בִּשְׁלִיחַ צִבּוּר לְכַתְּחִלָּה, יֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה עַל כָּל פָּנִים בְּיָחִיד בְּדִיעֲבַד. וְהֶעְתִּיקוֹ בְּמָגֵן אַבְרָהָם שָׁם בְּסָעִיף קָטָן ג׳. אֲבָל בְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה (סי׳ קח סק״ב) בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א (בתשו׳ כת״י) כָּתַב דִּבְיָחִיד לְעוֹלָם חוֹזֵר וַאֲפִלּוּ כְּבָר הִתְפַּלֵּל מוּסָף, וְכֵן הִסְכִּים בְּסֵפֶר מֹר וּקְצִיעָה (סי׳ קכו), אֶלָּא דְּכָתַב דְּמִכָּל מָקוֹם מִשּׁוּם סָפֵק, יַתְנֶה דְּאִם אֵינוֹ חַיָּב מִתְפַּלֵּל הוּא בְּתוֹרַת נְדָבָה. אָכֵן אִם כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת עַל דַּעַת לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף (ה) נִזְכַּר שֶׁלֹּא אָמַר יַעֲלֶה וְיָבֹא בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, בְּוַדַּאי יֵשׁ לְהוֹרוֹת שֶׁיְּסַיֵּם הַתְּפִלָּה בְּשֶׁל שַׁחֲרִית וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל מוּסָף: (ה) אוֹמֵר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר מוֹדִים, וְהַיְנוּ אֲפִלּוּ כְּבָר אָמַר וְסִיֵּם בִּרְכַּת וְתֶחֱזֶינָה. וְאִם לֹא סִיֵּם עוֹד הַמַּחֲזִיר רַק אָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, כָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסִימָן קי״ד סָעִיף ו׳ בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה בלא) דְּנָכוֹן יוֹתֵר לְסַיֵּם ׳לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׳ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַזְכָּרַת הַשֵּׁם לְבַטָּלָה, וְיֹאמַר יַעֲלֶה וְיָבֹא וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר עוֹד הַפַּעַם וְתֶחֱזֶינָה. וְכֵן כָּתַב בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ד): (ו) חוֹזֵר לִרְצֵה. דְּשָׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת: (ז) עַד שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ. הַיְנוּ שֶׁסִּיֵּם בִּרְכַּת שִׂים שָׁלוֹם (ו) וְאָמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן וְכוּ׳, דְּיִהְיוּ לְרָצוֹן מִכְּלַל הַתְּפִלָּה הוּא וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קכ״ב (ס״א): (ח) וְאִם הוּא רָגִיל וְכוּ׳. וְאֵין נַפְקָא מִנָּהּ בָּזֶה בֵּין אִם אוֹמֵר הַתַּחֲנוּנִים קֹדֶם יִהְיוּ לְרָצוֹן (ז) אוֹ אַחַר יִהְיוּ לְרָצוֹן, דְּכָל שֶׁהוּא עוֹסֵק עֲדַיִן בְּתַחֲנוּנִים אוֹ שֶׁעֲדַיִן צָרִיךְ לוֹמַר תַּחֲנוּנִים לֹא מִקְרֵי עֲדַיִן סִלּוּק תְּפִלָּה: (ט) קֹדֶם שֶׁיַּעֲקֹר רַגְלָיו. נָקַט הַאי לִישְׁנָא מִשּׁוּם דְּהַמְחַבֵּר מַיְירֵי שֶׁעֲדַיִן לֹא אָמַר תַּחֲנוּנִים, רַק דְּכֵיוָן דְּרָגִיל מִסְתָּמָא יַתְחִיל לוֹמַר גַּם עַתָּה, אֲבָל אִם כְּבָר אָמַר תַּחֲנוּנִים וְסִיֵּם אוֹתָם וְאֵין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לוֹמַר עוֹד, אֲפִלּוּ עֲדַיִן לֹא עָקַר רַגְלָיו (ח) כְּמִי שֶׁעָקַר דָּמֵי וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה: (י) אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר. טַעֲמוֹ דְּכֵיוָן שֶׁאֵין עוֹבְרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁאֵין מַזְכִּירִין בּוֹ יַעֲלֶה וְיָבֹא, אֵין זֶה חֲזָקָה שְׁלֵמָה לוֹמַר שֶׁבְּוַדַּאי לֹא הִזְכִּיר. וּמִכָּל מָקוֹם לַהֲלָכָה לֹא נָקְטִינַן כֵּן (ט) דְּרֹב הָאַחֲרוֹנִים וְכִמְעַט כֻּלָּם חוֹלְקִין עַל זֶה, וְסוֹבְרִין דַּאֲפִלּוּ בְּסָפֵק צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, דְּמִסְתָּמָא הִתְפַּלֵּל כְּמוֹ שֶׁרָגִיל בְּכָל יוֹם בְּלֹא יַעֲלֶה וְיָבֹא. מִיהוּ כְּבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסִימָן קי״ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ל״ח בְּשֵׁם הָאַחֲרוֹנִים דְּאִם בָּרוּר לוֹ שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִזְכֹּר מֵעֵין הַמְּאֹרָע בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה וּלְאַחַר זְמַן מֻפְלָג נָפַל סָפֵק בְּלִבּוֹ אִם זָכַר בַּתְּפִלָּה אוֹ לֹא, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר, אַךְ כָּל זֶה אִם הַסָּפֵק נָפַל לוֹ לְאַחַר זְמַן, (י) אֲבָל אִם נִתְעוֹרֵר לוֹ הַסָּפֵק מִיָּד אַחַר הַתְּפִלָּה יֵשׁ לוֹ לַחֲזֹר: (יא) וּשְׁלִיחַ צִבּוּר וְכוּ׳ בְּסִימָן קכ״ו. דְּשָׁם מְבֹאָר שֶׁאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר מִשּׁוּם טִרְחָא דְּצִבּוּרָא, וְיֵשׁ לוֹ לִסְמֹךְ עַל תְּפִלַּת מוּסָף שֶׁיִּתְפַּלֵּל וְשָׁם נִזְכָּר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם: ב (יב) וְקוֹרִין הַלֵּל

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ס) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ג): (ו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב), וְכֵן כָּתַב הָרְאָ״ה בְּהִלְכוֹתָיו לִבְרָכוֹת: (ז) כֵּן מַשְׁמַע מֵאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה), וְכֵן כָּתַב לְהֶדְיָא הָרְאָ״ה בְּהִלְכוֹתָיו וּדְלֹא כְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק״ב) שֶׁנִּסְתַּפֵּק בָּזֶה: (ח) כֵּן כָּתַב מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וְכֵן כָּתַב הָרְאָ״ה בְּהִלְכוֹתָיו. עוֹד פָּשׁוּט אִם דַּרְכּוֹ לוֹמַר אַחַר תַּחֲנוּנִים עוֹד פַּעַם יִהְיוּ לְרָצוֹן כְּמִנְהַג הַמְדַקְדְּקִים, [וְכַמְבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן קכ״ב בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ג) בְּשֵׁם אַחֲרוֹנִים], כָּל שֶׁלֹּא סִיֵּם יִהְיוּ לְרָצוֹן שֵׁנִי הָוֵי כְּלֹא סִיֵּם, דְּהוּא גַּם כֵּן מִכְּלַל הַתַּחֲנוּנִים, וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (שם): (ט) טַ״ז (סק״א) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) וּפְרִי חָדָשׁ וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ו) וְהַגְּרָ״א (ד״ה ואם הוא) וּבֵית מֵאִיר (סק״ה). וְלָכֵן לֹא הֶעְתַּקְנוּ מַה שֶּׁכָּתַב בְּבַאֵר הֵיטֵב (סק״ה) בְּשֵׁם כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה לְהִתְפַּלֵּל דַּוְקָא בְּתוֹרַת נְדָבָה: (י) מַשְׁמַע דְּלֹא סְבִירָא לֵיהּ כְּהַטַּ״ז (סק״א) בְּסוֹף דְּבָרָיו. וּמִכָּל מָקוֹם קָשֶׁה קְצָת עַל הַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ד) שֶׁהֵבִיא גַּם כֵּן מִסֵּפֶר בִּרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ג) בְּשֵׁם מַהֲרִ״י מוֹלְכוֹ וְלֹא זָכַר שֶׁמִּטַּ״ז מַשְׁמַע אִיפְכָא:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

[ו]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַצִּבּוּר מְבָרְכִין עָלָיו בַּתְּחִלָּה לִקְרֹא אֶת הַהַלֵּל (וְאִם בֵּרֵךְ לִגְמֹר, (יג) אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר) (מרדכי פרק במה מדליקין (סי׳ רפו) ושבולי לקט (סי׳ קעד)), וּלְבַסּוֹף יְהַלְלוּךָ. וְהַיָּחִיד אֵין מְבָרֵךְ עָלָיו. (יד) [ז]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף הַצִּבּוּר אֵין מְבָרֵךְ עָלָיו לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְזֶה דַּעַת [ח]הָרַמְבַּ״ם וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּסְבִיבוֹתֶיהָ. הַגָּהּ: (טו) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם יָחִיד מְבָרֵךְ עָלָיו (טור בשם הרא״ש (ברכות פ״ג סי׳ ה) ורבנו תם (שם יד. תוס׳ ד״ה ימיס)), וְכֵן נוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ. (טז) וּמִכָּל מָקוֹם יִזָּהֵר אָדָם לִקְרוֹת בְּצִבּוּר [א]כְּדֵי לְבָרֵךְ עָלָיו עִם (ז) הַצִּבּוּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּכְשֶׁיָּחִיד קוֹרֵא (ח) (יז) אוֹמֵר לִשְׁנַיִם שֶׁיֹּאמְרוּ עִמּוֹ רָאשֵׁי פְרָקִים דְּאָז הָוֵי כְּרַבִּים (מרדכי פרק במה מדליקין (שם) אגור (סי׳ תקפה-תקפו) בשם שוחר טוב (מזמור קיג או״ג)), (יח) וְנָהֲגוּ כֵּן בְּ׳הוֹדוּ׳ וְלֹא בְּ׳אָנָּא׳: ג (יט) [ט]בְּעִנְיַן הַפְּסוּקִים שֶׁכּוֹפְלִין בּוֹ, (כ) וְכֵן בִּפְסוּקִים שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר אוֹמֵר (ט) [ט] וְהַקָּהָל עוֹנִים אַחֲרָיו, כָּל מָקוֹם כְּפִי מִנְהָגוֹ: ד [י]לְעִנְיַן הַפְסָקָה, (כא) אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹם [כ]אָדָם שֶׁהוּא צָרִיךְ לִנְהֹג בּוֹ כָּבוֹד וּמֵשִׁיב שָׁלוֹם לְכָל אָדָם, (כב) * אֲבָל בְּעִנְיָן אַחֵר לֹא יַפְסִיק.

ו וְכֵן נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הָרִי״ף (שבת יא:) וּמִפֵּרוּשׁ רַבֵּנוּ יוֹנָה (ברכות ז:). ז רַשִׁ״י (עי׳ ב״י ד״ה ורבו). ח בְּהָלְכוֹת חֲנֻכָּה (פ״ג ה״ז). ט טוּר מַהָא דְּסֻכָּה ל״ח (ע״ב) מַיְיתֵי מִנְהַג קְרִיאַת הַהַלֵּל וְכָתַב הָרַ״ן (יט.) שָׁם מִנְהָגָא קָרֵי לֵיהּ הֵיכָא דְּנָהוּג נָהוּג וְכוּ׳. י מֵימְרָא דְּרָבָא בְּרָכוֹת י״ד (ע״א). כ הָרֹא״ש שָׁם (פרק ב סי׳ ה) וְרֹב הַמְפָרְשִׁים.

בְּאֵר הֵיטֵב

(ז) הַצִּבּוּר. וְאִם בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת סָמוּךְ לְהַלֵּל, יִקְרָא הַלֵּל תְּחִלָּה עִם הַצִּבּוּר וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל. לֶחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות ברכות פרק ב אות כב). וְאֶפְשָׁר כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, מֻתָּר לְהַפְסִיק בְּאֶמְצַע לִקְרוֹת הַלֵּל עִם הַצִּבּוּר, דְּלֹא גָרַע מִמִּזְמוֹרִים שֶׁמּוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת, מִיהוּ נִרְאֶה לִי דְּאָז לֹא יְבָרֵךְ עַל הַהַלֵּל לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, לָכֵן דַּוְקָא בְּהַלֵּל דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ יַעֲשֶׂה כֵּן כֵּיוָן דְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים שֶׁלֹּא לְבָרֵךְ, אֲבָל בְּיָמִים שֶׁגּוֹמְרִים הַהַלֵּל לֹא יֹאמַר אוֹתוֹ בְּאֶמְצַע פְּסוּקֵי דְזִמְרָה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו), עַיֵּן שָׁם: (ח) אוֹמֵר. אֲפִלּוּ אִם גּוֹמְרִים הַהַלֵּל, דְּלֹא כְּלֶחֶם חֲמוּדוֹת (שם). מָגֵן אַבְרָהָם (שם) עַיֵּן שָׁם. וְאִם אֵין מְצוּיִין אֵין צָרִיךְ לְהַטְרִיחַ אַחֲרֵיהֶם. עוֹלַת תָּמִיד. וְנִרְאֶה לִי דְּיֹאמַר בְּלֹא בְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּשְׁלָ״ה (מסכת פסחים פרק נר מצוה). בְּאֵר הֵיטֵב אֲשֶׁר לְפָנַי: ג (ט) וְהַקָּהָל. כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) דְּצָרִיךְ לִשְׁמֹעַ פְּסוּקִים ׳יֹאמַר נָא׳ וְגוֹ׳ מִפִּי הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר דְּשׁוֹמֵעַ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ט] וְהַקָּהָל. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר בְּנַחַת ׳יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּדִלּוּג. וְכָל הַהַלֵּל אֵין לִקְרֹא מִשּׁוּם דִּכְתִיב (ישעיה ל כט) ׳הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג׳, וְדָרְשִׁינַן לֵיהּ הַמְקֻדָּשׁ לְחַג (רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאָסוּר בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה) טָעוּן שִׁירָה, וְשֶׁאֵין מְקֻדָּשׁ לְחַג אֵין טָעוּן שִׁירָה (עֲרָכִין דַּף י׳ (ע״ב)). אֶלָּא שֶׁנָּהֲגוּ אֲבוֹתֵינוּ לִקְרוֹתוֹ, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה הֶכֵּר שֶׁאֵינוֹ מִצַּד הַדִּין לָכֵן מְדַלְּגִין בּוֹ. וְהַמִּנְהָג הַפָּשׁוּט שֶׁמְּדַלְּגִין מִן ׳לֹא לָנוּ׳ עַד ׳ה׳ זְכָרָנוּ׳ וְגוֹ׳ וּמִן ׳אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע׳ וְגוֹ׳ עַד ׳מָה אָשִׁיב׳. וְיֵשׁ מְדַלְּגִין דִּלּוּג אַחֵר [רַמְבַּ״ם (חנוכה פ״ג ה״ח)], וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב) טַעַם לְמִנְהָגֵנוּ: (יג) אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר. בְּדִיעֲבַד, דִּלְשׁוֹן גּוֹמֵר אֵינוֹ בְּדַוְקָא עַל מִי שֶׁגּוֹמֵר, דְּלִפְעָמִים (יא) גּוֹמֵר בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים כְּמוֹ קוֹרֵא: (יד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף הַצִּבּוּר וְכוּ׳. דְּעִקַּר הַהַלֵּל בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵינוֹ (יג) אֶלָּא מִנְהָגָא וְלֹא מִן הַדִּין וְכַנַּ״ל (ס״ק י״ב), וְאַמִּנְהָגָא לֹא מְבָרְכִין: (טו) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם יָחִיד וְכוּ׳. וְאַף עַל גַּב דְּאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָגָא, מָצִינוּ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵינָם אֶלָּא מִנְהָגָא (יג) וְאַף עַל פִּי כֵן מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם: (טז) וּמִכָּל מָקוֹם יִזָּהֵר אָדָם וְכוּ׳. לָצֵאת יְדֵי (יד) דַּעַת הַפּוֹסְקִים שֶׁבְּיָחִיד אֵין מְבָרְכִין עָלָיו. וּלְהָכִי כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאִם בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת סָמוּךְ לְהַלֵּל, (טו) יִקְרָא הַלֵּל תְּחִלָּה עִם הַצִּבּוּר וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל. וְכָתְבוּ עוֹד דְּאִם הוּא בְּאֶמְצַע פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, (טז) יֵשׁ לוֹ לְהַפְסִיק לִקְרוֹת הַלֵּל עִם הַצִּבּוּר, וְאֵין זֶה הֶפְסֵק דְּלֹא גָרַע מִמִּזְמוֹרִים שֶׁמּוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת, מִיהוּ לֹא יְבָרֵךְ עַל הַהַלֵּל לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְיוֹצֵא בְּמַה שֶּׁכְּבָר בֵּרֵךְ בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בַּתְּחִלָּה וּבִרְכַּת יִשְׁתַּבַּח בַּסּוֹף. וְכָל זֶה בְּהַלֵּל דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁיֵּשׁ פּוֹסְקִים דְּאֵין לְבָרֵךְ עָלָיו, אֲבָל בְּיָמִים שֶׁגּוֹמְרִים אֶת הַהַלֵּל דְּאָז חַיָּב הוּא בִּבְרָכָה לְכֻלֵּי עָלְמָא, אֵין לוֹ לוֹמַר בְּאֶמְצַע פְּסוּקֵי דְזִמְרָה שֶׁלֹּא יַפְסִיד הַבְּרָכוֹת: (יז) אוֹמֵר לִשְׁנַיִם וְכוּ׳. כְּגוֹן בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר ׳הוֹדוּ׳ יַעֲנוּ גַּם כֵּן אַחֲרָיו ׳הוֹדוּ׳, וּכְשֶׁאוֹמֵר ׳אָנָּא׳ יַעֲנוּ אַחֲרָיו ׳אָנָּא׳: (יח) וְנָהֲגוּ כֵּן בְּ׳הוֹדוּ׳ וְלֹא בְּ׳אָנָּא׳. דִּבְ׳הוֹדוּ׳ שַׁיָּךְ זֶה טְפֵי, (יז) דַּהֲרֵי אוֹמֵר ׳הוֹדוּ׳, וּמַשְׁמַע דְּלַאֲחֵרִים אוֹמֵר. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאֵין נַפְקָא מִנָּהּ בָּזֶה בֵּין רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְיָמִים שֶׁגּוֹמְרִין בָּם הַהַלֵּל, וּבְכָל גַּוְנֵי יֵשׁ לוֹ לוֹמַר לִשְׁנַיִם, [וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַמָּ״א דְּאָז הָוֵי כְּרַבִּים, רְצוֹנוֹ לוֹמַר דִּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ שַׁיָּךְ עוֹד יוֹתֵר, דְּיוֹצֵא עַל יְדֵי זֶה גַּם כֵּן קְצָת דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְּבָעִינַן צִבּוּר לְבִרְכַּת הַלֵּל], אֶלָּא דְּכָתְבוּ דְּעִקַּר דָּבָר זֶה אֵינוֹ אֶלָּא לְכַתְּחִלָּה, (יח) וְאִם אֵין מְצוּיִין לְפָנָיו שְׁנַיִם אֵין לוֹ לַחֲזֹר אַחֲרֵיהֶם: ג (יט) בְּעִנְיַן הַפְּסוּקִים שֶׁכּוֹפְלִין בּוֹ. וּבִמְקוֹמוֹתֵינוּ (יט) הַמִּנְהָג לִכְפֹּל מֵ׳אוֹדְךָ׳ עַד סוֹף הַלֵּל: (כ) וְכֵן בִּפְסוּקִים וְכוּ׳ וְהַקָּהָל עוֹנִים אַחֲרָיו וְכוּ׳. עַיֵּן בְּטוּר שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר אוֹמֵר ׳הוֹדוּ לַה״ וְגוֹ׳ וְהַקָּהָל עוֹנִים אַחֲרָיו ׳הוֹדוּ׳ וְגוֹ׳, וְהוּא אוֹמֵר ׳יֹאמַר נָא׳ וְגוֹ׳ וְהַקָּהָל עוֹנִים אַחֲרָיו ׳הוֹדוּ׳ וְגוֹ׳, וְכֵן בְּ׳יֹאמְרוּ נָא בֵית אַהֲרֹן׳ וּבְ׳יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי ה״. (כ) וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאַף דַּאֲמִירַת ׳יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל׳ וְגוֹ׳ ׳יֹאמְרוּ נָא בֵית אַהֲרֹן׳ וְגוֹ׳ ׳יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי ה״ וְגוֹ׳ יוּכְלוּ הַצִּבּוּר לָצֵאת בְּמַה שֶּׁשּׁוֹמְעִין מִפִּי הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, מִכָּל מָקוֹם טוֹב יוֹתֵר שֶׁיֹּאמְרוּ בְּעַצְמָם בְּנַחַת דְּלִפְעָמִים אֵינוֹ מְכַוֵּן, וְכֵן נוֹהֲגִין כְּהַיּוֹם: ד (כא) אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע. רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ס״ו (ס״א) וְתִלְמֹד לְכָאן בֵּאוּר הַדְּבָרִים: (כב) אֲבָל בְּעִנְיָן אַחֵר וְכוּ׳.

בְּאוּר הֲלָכָה

דְּרֵישׁ פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ (ברכות מה:), [וְעַיֵּן שָׁם בִּפְרִי חָדָשׁ דְּגַם עַל עִקַּר דִּינָא דְּרַבֵּנוּ יְרוּחָם פָּלִיג, וּלְדִידֵיהּ אֲפִלּוּ בְּבָקִי נַמִי יָכוֹל לְהוֹצִיא, וְכֵן כָּתַבְנוּ לְעֵיל סִימָן רע״ג בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה והוא), וְעַיֵּן בָּרִיטְבָּ״א סֻכָּה ל״ח (ע״ב)]. וּמִבֹּאר עוֹד בַּשַּׁ״ס סֻכָּה ל״ח (ע״א) וּבַפּוֹסְקִים דְּנָשִׁים פְּטוּרוֹת מֵהַלֵּל וּמִשּׁוּם דְּהִיא מִצְוָה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא [חוּץ מֵהַלֵּל דְּלֵילֵי פְסָחִים דְּחַיָּבוֹת מִשּׁוּם שֶׁאַף הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּס, כֵּן כָּתְבוּ תּוֹסָפוֹת שָׁם (ד״ה מי)], וּלְפִיכָךְ אֵין יְכוֹלוֹת לְהוֹצִיא אֲנָשִׁים אֶלָּא אִם כֵּן עוֹנִים אַחֲרֵיהֶם מִלָּה בְּמִלָּה, [וּמְסַיֵּם שָׁם בַּבְּרַיְיתָא תָּבוֹא מְאֵרָה לְאָדָם שֶׁהֻצְרַךְ לְכָךְ שֶׁתְּהֵא אִשְׁתּוֹ מַקְרֵאת לוֹ]. וְהִנֵּה מַשְׁמַע מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) דְּגַם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שַׁיָּךְ דִּין זֶה, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי אֵין זֶה בָּרוּר, דְּזֶה שַׁיָּךְ לוֹמַר רַק בְּיָמִים שֶׁגּוֹמְרִין הַהַלֵּל דְּיֵשׁ עַל הָאֲנָשִׁים חִיּוּב מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, אֵין הַנָּשִׁים יְכוֹלוֹת לְהוֹצִיאָם אַף בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ בְּמִצְוָה זוֹ מִכְּבָר, שֶׁאֵלּוּ רַק מִצַּד מִנְהָגָא בִּלְבַד וְאֵלּוּ מִצַּד חִיּוּבָא, אֲבָל בְּיָמִים שֶׁאֵין גּוֹמְרִין אֶת הַהַלֵּל דְּעַל הָאֲנָשִׁים הוּא גַּם כֵּן רַק מִצַּד מִנְהָגָא וּבְמָקוֹם זֶה נָהֲגוּ הַנָּשִׁים גַּם כֵּן בְּמִצְוָה זוֹ, מַאי נַפְקָא מִנָּהּ בֵּין אֵלּוּ לְאֵלּוּ, וְאוּלַי כַּוָּנַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הֶחֱזִיקוּ הַנָּשִׁים בְּמִצְוָה זוֹ עַד עַתָּה, דְּמִצַּד מִנְהָגָא גַּם כֵּן אֵין עֲלֵיהֶם שׁוּם חִיּוּב וְעַתָּה רוֹצֶה אִשָּׁה לִקְרוֹת וּלְהוֹצִיא, וְצָרִיךְ עִיּוּן. וְדַע דְּפָשׁוּט דְּעַל כָּל פָּנִים הִיא עַצְמָהּ יְכוֹלָה לִקְרוֹת הַלֵּל וּלְבָרֵךְ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְחֻיֶּבֶת, וּכְמוֹ בְּכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא שֶׁמְּדַקְדְּקוֹת עַל עַצְמָן וּמְבָרְכוֹת. וּמִסְתַּבְּרָא עוֹד דְּגַם בְּהַלֵּל דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ לְפִי מִנְהָגֵנוּ דִּמְבָרְכִין עַל הַהַלֵּל, דְּגַם אִשָּׁה יְכוֹלָה לְבָרֵךְ וּכְמוֹ אֲנָשִׁים, וּכְעֵין שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בַּעֲרָכִין דַּף י׳ (ע״ב ד״ה י״ח) [וְהָעְתַּקְנוּ דִּבְרֵיהֶם בְּשַׁעַר הַצִּיּוּן אוֹת (ה) [י״ג]], וּבְסִדּוּר יַעְבֵּ״ץ כָּתַב דְּאֵין לְנָשִׁים לְבָרֵךְ עַל הַלֵּל דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְלֹא נָהֲגוּ כְּוָתֵיהּ:

ד * אֲבָל בְּעִנְיָן אַחֵר וְכוּ׳. עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק טז) בְּשֵׁם הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרֵהֶם (סדר ר״ח). וּמַשְׁמַע שָׁם דִּלְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּיָחִיד אֵין מְבָרֵךְ עַל הַלֵּל, אֵין

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (יא) פּוֹסְקִים: (יג) גְּמָרָא (תענית כח:) וּפוֹסְקִים: (יג) כְּמוֹ יוֹם טוֹב שֵׁנִי [כְּפִי הַמְבֹאָר בְּבֵיצָה דַּף ד׳ (ע״ב)] וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. כֵּן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (ברכות יד. ד״ה ימים) וְהָאוֹר זָרוּעַ (סי׳ תנה). וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת עֲרָכִין דַּף י׳ (ע״ב ד״ה י״ח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וּמִכָּל מָקוֹם נְקֹט דַּעַת רַבֵּנוּ תָּם בְּיָדְךָ דְּטוֹב לְבָרֵךְ לְיָחִיד נַמִי בַּתְּחִלָּה, דִּנְהִי דְּוַדַּאי אֵינוֹ מְחֻיָּב לְאָמְרוֹ, מִכָּל מָקוֹם מֵאַחַר שֶׁמַּזְקִיק עַצְמוֹ לְכָךְ אֵין זֶה בְּרָכָה לְבַטָּלָה, כְּמוֹ שֶׁהַנָּשִׁים מְבָרְכוֹת עַל נְטִילַת לוּלָב שֶׁאֵינוֹ לְבַטָּלָה דְּאַף עַל פִּי שֶׁהֵם פְּטוּרוֹת מִכָּל מָקוֹם הֵם רַשָּׁאוֹת לִטְלוֹ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: (יד) הַגְּרָ״א (ד״ה וי״א דגם): (טו) וְדַוְקָא שֶׁיֵּשׁ עוֹד שְׁהוּת לִקְרִיאַת שְׁמַע וְלִתְפִלָּה: (טז) וְהָכִי עָדִיף טְפֵי, שֶׁיּוֹצֵא בָּזֶה גַּם דַּעַת הָרַמְבַּ״ם דִּסְבִירָא לֵיהּ דִּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵין לִקְרוֹת בִּבְרָכָה בְּשׁוּם גַּוְנֵי: (יז) וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) דְּאַף דְּאוֹמְרִין בְּיָחִיד בִּשְׁאָר הוֹדוּ כְּגוֹן בְּהַלֵּל הַגָּדוֹל, אֶפְשָׁר דְּשָׁאנֵי הָכָא כֵּיוָן דְּהוּא דֶּרֶךְ שִׁירָה בָּעֵי שֶׁיַּעֲנוּ אַחֲרָיו כִּדְמָצִינוּ בְּשִׁירַת הַיָּם: (יח) אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יא): ג (יט) עַיֵּן בְּטוּר: (כ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יג):

ליקוטי דברי הרב: א] הרב בסידורו כתב: ובימים שאין גומרים את ההלל יש לנהוג שהש״ץ לבדו יברך בתחילה ובסוף והקהל יענה אמן ויצא בברכתו.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah